

บันทึก

เรื่อง การจัดพิมพ์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๕)
(อำนาจหน้าที่ของนายกราชบัณฑิตยสถานตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๔๘๕)

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ สร.๐๑๐๔/๑๘๖๓๒ ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการในปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของนายกราชบัณฑิตยสถานว่า นายกราชบัณฑิตยสถานจะมีอำนาจนำพจนานุกรมไปให้เอกชนจัดพิมพ์จำหน่าย และจะเป็นผู้ลงนามในสัญญาเช่าลิขสิทธิ์ โดยอาศัยอำนาจตามนัยพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงว่า ราชบัณฑิตยสถานได้ทำสัญญาให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรเจริญทัศน์เช่าลิขสิทธิ์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๕ ไปจัดพิมพ์ โดยนายบุญฤกษ์ จาตุมาระ อุปนายกราชบัณฑิตยสถานเป็นผู้ลงนามในสัญญา โดยราชบัณฑิตยสถานมิได้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๖๑ และไม่ปรากฏหลักฐานว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้นได้อนุญาตให้นำพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๖๕ ไปให้เช่าลิขสิทธิ์แต่ประการใด กระทรวงศึกษาธิการจึงมีหนังสือหารือไปยังกรมอัยการ สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงการคลัง กรมอัยการเห็นว่า ราชบัณฑิตยสถานโดยอุปนายกราชบัณฑิตยสถานไม่มีอำนาจลงนามเป็นคู่สัญญาในสัญญาเช่าลิขสิทธิ์ ส่วนสำนักนายกรัฐมนตรีเห็นว่า การจัดพิมพ์พจนานุกรมดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนการพิมพ์หนังสือพจนานุกรมและเอกสารทางวิชาการ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งกระทรวงการคลังเป็นผู้ควบคุมดูแล จึงได้ส่งข้อหารือนี้ให้กระทรวงการคลังพิจารณา กระทรวงการคลังพิจารณาเห็นว่า ในทางปฏิบัติราชบัณฑิตยสถานควรเลือกดำเนินการโดยปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือกำหนดหลักเกณฑ์ที่เห็นว่าเหมาะสมแล้วขอความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน ทั้งนี้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของทางราชการให้มากที่สุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาความเห็นดังกล่าวแล้ว เห็นด้วยกับความเห็นของกรมอัยการจึงมีหนังสือขอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการต่อไป นายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วมีบัญชาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาดังกล่าว

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวและได้ฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมอัยการ) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวง) และผู้แทนราชบัณฑิตยสถานแล้ว มีความเห็น ดังนี้

ตามข้อ ๒๙^๑ และข้อ ๓๐^๒ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้กำหนดให้ราชบัณฑิตยสถานเป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง มีฐานะเป็นกรมและมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในกฎหมาย โดยอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และเมื่อกฎหมายกำหนดให้ราชบัณฑิตยสถานมีฐานะเป็นกรมก็ย่อมอยู่ในความหมายของทบวงการเมือง และเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๗๒^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งจะต้องมีผู้แทนเป็นผู้กระทำการแทนตามมาตรา ๗๕^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่โดยที่ราชบัณฑิตยสถานไม่มีข้าราชการดำรงตำแหน่งอธิบดี เลขาธิการผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าอธิบดี อันจะเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของราชบัณฑิตยสถานตามข้อ ๓๖^๕ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ อันจะถือว่าเป็นผู้แทนของนิติบุคคลได้ จึงจำเป็นต้องดูจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งปรากฏว่า ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐ (๒)^๖ ว่า ให้นายก อุปนายก เลขาธิการ ซึ่งได้รับ

^๑ ข้อ ๒๙ ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวงมีดังต่อไปนี้

- (๑) ราชบัณฑิตยสถาน
- (๒) สำนักพระราชวัง
- (๓) สำนักราชเลขาธิการ
- (๔) สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๕) สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

ส่วนราชการตามวรรคหนึ่ง มีฐานะเป็นกรม

^๒ ข้อ ๓๐ ราชบัณฑิตยสถานมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และให้อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

^๓ มาตรา ๗๒ จำพวกที่กล่าวต่อไปนี้ ย่อมเป็นนิติบุคคล คือ

- (๑) ทบวงการเมือง
- (๒) วัดวาอาราม
- (๓) ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว
- (๔) บริษัทจำกัด
- (๕) สมาคม
- (๖) มูลนิธิได้รับอำนาจแล้ว

^๔ มาตรา ๗๕ อันความประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ย่อมแสดงปรากฏจากผู้แทนทั้งหลายของนิติบุคคลนั้น

^๕ ข้อ ๓๖ ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมจะมีเลขาธิการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าอธิบดี เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และจะมีรองเลขาธิการ รองผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งรองของตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการหรือทั้งรองผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการและทั้งตำแหน่งรองและตำแหน่งผู้ช่วยของตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและช่วยปฏิบัติราชการแทนก็ได้

^๖ มาตรา ๒๐ เมื่อทรงแต่งตั้งราชบัณฑิตแล้ว

เลือกตั้งปฏิบัติงานทั่วไปตามระเบียบการของราชบัณฑิตยสถาน จึงยอมหมายความว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวประสงค์จะให้บุคคลทั้งสามทำหน้าที่เป็นผู้แทนของราชบัณฑิตยสถาน ส่วนแต่ละคนจะทำหน้าที่แทนอย่างไรให้เป็นไปตามระเบียบของราชบัณฑิตยสถานแต่ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า ราชบัณฑิตยสถานไม่เคยออกระเบียบในเรื่องนี้ จึงต้องถือว่านายก ราชบัณฑิตยสถานซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดเป็นผู้แทนของราชบัณฑิตยสถาน สำหรับประกาศ ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๓๐ ที่กำหนดให้ ราชบัณฑิตยสถานอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการนั้น คงมีความหมาย ทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในข้อ ๓๑^๗ ที่ให้สำนักพระราชวังอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี เท่านั้น กล่าวคือ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี เป็นผู้ กำกับดูแลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานทั้งสองในฐานะเจ้ากระทรวง ดังจะเห็นว่าเมื่อมีกรณีที่ จะบังคับบัญชาข้าราชการนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้ บัญญัติไว้เป็นพิเศษในมาตรา ๑๗^๘ และมาตรา ๔๔^๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็น ประธาน อ.ก.พ.ราชบัณฑิตยสถานและเป็นผู้มีอำนาจในการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการระดับ ต่างๆ ถ้ากฎหมายมีความมุ่งหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่รับผิดชอบใน

(๑) ให้ราชบัณฑิตแต่ละสำนักประชุมกัน เลือกตั้งราชบัณฑิตในสำนักของตนเป็นประธาน และเลขานุการสำหรับสำนัก

(๒) ให้ราชบัณฑิตทุกสำนัก รวมกันประชุมเลือกตั้งราชบัณฑิตเป็นนายก อุปนายกและ เลขธิการราชบัณฑิตยสถาน เพื่อปฏิบัติงานทั่วไปตามระเบียบการของราชบัณฑิตยสถาน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๗ ข้อ ๓๑ สำนักพระราชวังมีอำนาจหน้าที่จัดการพระราชวัง ตลอดจนการดูแลรักษา ทรัพย์สินและผลประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ และให้อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

^๘ มาตรา ๑๗ ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม และไม่สังกัดกระทรวงหรือทบวงหรือส่วน ราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ให้มีอ.ก.พ.ทำหน้าที่ อ.ก.พ. กระทรวง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีในฐานะรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการ รองหัวหน้าส่วนราชการผู้ช่วยหัวหน้าส่วนราชการ ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง หัวหน้า ส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง และเลขานุการกรม เป็นอนุกรรมการโดยตำแหน่ง และให้ อ.ก.พ.นี้ตั้ง เลขานุการหนึ่งคน

สำหรับ อ.ก.พ.ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งทำหน้าที่ อ.ก.พ.กระทรวงให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็น ประธาน นายกราชบัณฑิตยสถาน เลขธิการราชบัณฑิตยสถาน ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง หัวหน้าส่วนราชการ ที่มีฐานะเทียบกอง และเลขานุการกรมเป็นอนุกรรมการโดยตำแหน่ง และให้ อ.ก.พ.นี้ตั้งเลขานุการหนึ่งคน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๙ มาตรา ๔๔ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและการแต่งตั้งให้ ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๔) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๙ ลงมา ในสำนักงานเลขานุการ รัฐมนตรีและราชบัณฑิตยสถาน ให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

ฯลฯ

ฯลฯ

การปฏิบัติราชการในฐานะหัวหน้าส่วนราชการของราชบัณฑิตยสถานโดยตรงเช่นเดียวกับอธิบดี ก็คงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้เป็นพิเศษเช่นนั้น

เมื่อนายกราชบัณฑิตยสถานมีอำนาจกระทำการแทนราชบัณฑิตยสถาน นายกราชบัณฑิตยสถานย่อมมีอำนาจมอบหมายให้อุปนายกราชบัณฑิตยสถานกระทำการแทนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า การให้เชาลิขสิทธิ์หนังสือวิชาการของราชบัณฑิตยสถานนั้นเป็นนโยบายของราชบัณฑิตยสถานซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ประจำปีของราชบัณฑิตยสถานแล้ว (หนังสือราชบัณฑิตยสถาน ที่ รบ.๐๐๐๑/๒๖๓๒ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๒๕) และนายกราชบัณฑิตยสถานได้มีคำสั่งราชบัณฑิตยสถาน ที่ ๓๖/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๒๓ มอบหมายให้อุปนายกราชบัณฑิตยสถานปฏิบัติราชการแทนนายกราชบัณฑิตยสถานได้ในทุกกรณี หากนายกราชบัณฑิตยสถานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติราชการตามปกติ ดังนั้น การที่อุปนายกราชบัณฑิตยสถานได้ลงนามในสัญญาให้เชาลิขสิทธิ์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ไปจัดพิมพ์ จึงมีอำนาจกระทำได้

(ลงชื่อ) อมร จันทรสมบูรณ์

(นายอมร จันทรสมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา